

Moget klipp

■ **Ge druvklasarna** en chans att mogna med en försiktig beskärning. Klipp av grenarna så att det lämnas 2–3 blad utanför druvklaserna. Klipp också bort runt om klasen så att solen kommer åt att lysa på frukten.

FOTO: ISTOCK

Veckans tips!

■ **Glöm inte att skydda även** krukväxterna som står inne mot både hetta och stark sol.

Svarta plastkrukor kan ställas i ytterkrukor, gärna med fuktigt grus i botten. Flytta växterna undan från den riktigt brännande solen eller skugga med gardiner, en bit kartong eller liknande.

Växande trend

Nu ska gräsmattan

När ängarna blir sällsyntare kan våra gräsmattor bli en fristad för blommande ängsväxter. Här får du tips på hur du gör gräsmattan artrikare. Viktigast är att sköta den på rätt sätt – det vill säga inte för noga.

TEXT AGNETA BERGSTRÖM | FOTO PRATENSIS AB

Med gräsytor är det lite som med mat – ju fler färger, desto nyttigare. Fler blommor bjuder på en mer varierad meny och gynnar pollinerare som humlor, bin och fjärilar. Även artrikedomen

hos dagmaskar är större i en mer ängsliknande gräsmatta.

– Ju mer välskött en gräsmatta är, desto artfattigare blir den, säger forskaren och gräsmatteexperten Maria Ignatieva, som har jämfört biologisk

mångfald och skötselbehov mellan vanliga gräsmattor och alternativa grönytor som ängar och ängsliknande gräsmattor.

Lättare att sköta

Maria har också testat olika typer av grönytor som kan passa som alternativ till vanlig gräsmatta i både trädgårdar och på mark som sköts av kommunerna.

– Tanken är att gräsytor ska gynna den biologiska mångfalden och vara enklare, billigare och mer miljövänliga att sköta än en vanlig gräsmatta, säger Maria.

Alternativen har prövats vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, i Ultuna utanför Uppsala. Förutom olika ängsliknande gräsytor så prövades en så kallad örtgräsmatta som bara innehåller blommande örter – en nygamal idé med rötterna i det medeltida trädgårdsidealet med blomsterrika ängar.

– Inspirationen kommer från Storbritannien. Där har man på senare år testat olika naturliknande planteringar som inspirerats av de medeltida örtmattorna. Men de använder mycket färgstarka och exotiska växter. Vi har i stället satsat på vilda

Fixa fat på loppis

■ **Fynda fint** till vinterns fönster på loppis. Vackra, udda tallrikar och kaffefat blir fina blomfat till krukväxterna.

FOTO: ISTOCK

Gammalt blompysssel

■ **Saintpaulian** var en av de vanligaste krukväxterna under 1960-talet tillsammans med cyklamen och fönsterfikus.

På den tiden var det ett trendpysssel att pensla pollen mellan blommorna för att korsa fram egna sorters saintpaulia. Vill du testa penslas pollen från en äldre blomma där pollenet torkat till pistillen på en blomma som just öppnat sig.

FOTO: ISTOCK

SVENSK SOMMAR. Blåeld, gulblommande färgkulla och prästkrage sätter färg på en av provytorna på SLUs campus i Ultuna.

FOTO: MARIA IGNATEVA

blomma!

svenska örter som trift, tusensköna och kärringtand, berättar Maria.

Småländska fröer

Växterna i Marias alternativa gräsytor kommer från småländska Pratensis som specialiserat sig på fröer och plantor med ursprung i den vilda svenska floran. Inger Runeson, biolog som startade Pratensis tillsammans med sin man 2005, har sett intresset för mer ängslika gräsytor öka under åren.

– Framför allt vill många anlägga en äng för att hjälpa olika insekter, säger Inger.

Hon tycker att örtgräsmattorna är en rolig idé men säger att man inte ska räkna med att de blir helt gräsfria.

– Det kommer helt säkert att komma in en del gräs bland örterna – men det behöver kanske inte göra så mycket, säger Inger.

Även en vanlig gräsmatta kan med enkla medel få mer biologisk mångfald.

– Med tiden blir den berikad med örter som vandrar in från omgivningarna. Vanliga växter som vitklöver, röllika, majsmörblomma och revfingerört är mycket positiva för den biologiska mångfalden i gräsmattan ▶

4 alternativ till gräsmatta – vilket passar dig?

1 Ängsliknande gräsmatta – billigt & enkelt

Även i vanliga gräsmattor flyttar blommande örter in efter hand. Gynna dem så blir de fler! Vitklöver, rödklöver, kärringtand, brunört, humlelusern, tusensköna och maskrosor hör till de växter som ofta lockar insekter i gräsmattan – låt dem vara kvar. Får gräset vara lite högre och örterna blomma innan det klipps kommer fler blommor att vandra in.

Gör så här: Öka klipphöjden på gräsklipparen till 5–10 cm och klipp mer sällan.

Skötsel: Klipp några gånger om året, ta bort allt gräsklipp så blir gräsmattan magrare efter hand. Med tiden kan den bli som en traditionell äng som klipps eller slås en gång om året.

2 Klassisk äng – artrik tradition

En traditionell äng består av gräs och fleråriga blommande örter. Det finns färdiga ängsfröblandningar som innehåller frön från både gräs och vilda blommor och har anpassats för olika miljöer, till exempel torräng eller fuktäng. De kan också ha valts ut för att locka humlor och fjärilar.

Gör så här: Förbered planteringsytan så att den består av mager ogräsfri jord. Så fröna. För att få blomning redan första säsongen kan du komplettera med plantor som blommar första året eller blanda in fröer av ettåriga åkerblommor som klätt, åkerkulla, blåklint och vallmo.

Skötsel: Det första året rensas ettårigt ogräs bort. Det kan även klippas till 8–10 centimeters höjd innan det går i

FOTO: AGNETA BERGSTRÖM

BLOMMANDE MATTA. Tusensköna är en av de örter som trivs i gräsmattan om den inte klipps allt för kort.

blom. Klipp eller slå en gång om året i juli–september när de flesta plantor blommat över. Ta bort klipppet genast eller efter några dagar.

3 Örtgräsmatta – medeltida mode

Örtgräsmattan består av lägre blommande örter. Den som planterades på SLU i Ultuna innehåller gullviva, trift, liten blåklocka, backnejlika, brudbröd, kärringtand, prästkrage, röllika, smult-ron, styvmorsviol, tusensköna, rödfibbla och gråfibbla. Men räkna med att gräs kommer att vandra in på eget initiativ.

Gör så här: Förbered planteringsytan så att den består av mager och ogräsfri jord. Så fröna och komplettera eventuellt med plantor av andra blommor du vill ha. Använd till exempel "ängsblandning" utan gräs från Pratensis. Den innehåller klätt, backnejlika, stor blåklocka, brudbröd, gulmåra och rödkämpar.

Skötsel: Det första året rensas ettårigt ogräs bort. Alternativt kan det klippas till 8–10 centimeters höjd innan det går i blom. När örtgräsmattan är etablerad klippas den en gång om året. En etablerad örtgräsmatta tål att man går på den en del.

NATURTRÄDGÅRD. En trädgård med både äng och damm får såväl humlor, bin och fjärilar som småfåglar och olika groddjur att trivas.

4 Målerisk äng – ettårig blomstershow

Har du ett gammalt potatisland eller annan jordplätt du inte vet vad du ska göra med? Då kan du så en blandning av ettåriga blommande växter. Eftersom de blommar under en längre period än fleråriga ängsväxter blir det här en plantering som drar blickarna till sig från och med att blomningen börjar och ända till hösten.

Gör så här: Förbered jorden genom att rensa bort ogräs, gräva igenom den och kratta ytan jämn. Så frön av ettåriga blommor. Pratensis har en blandning med blomsteråkerfrö som innehåller vallmo, blåklint, åkerkulla och klätt. Impecta har flera fina sommarblomsblandningar som passar. **Skötsel:** Vattna tills fröna grott. Fortsätt vattna om sommaren blir torr.

ÅKERBLOMSTER. Ettårig äng sådd med gamla åkerogräs som blåklint, råg- och kornvallmo, klätt och åkerkulla.

”Med tålamod kan gräsmattan förvandlas till en riktig äng”

PROVODLAR. Maria Ignatieva, professor vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, i Uppsala, forskar på artrikare alternativ till vanlig gräsmatta.

TRIVS I ÄNGEN. Biologen Inger Rune-son driver företaget Pratensis som specialiserat sig på fröer och plantor av vilda svenska växter.

► och vi borde inte se dem som ogräs, säger Maria.

Omvänd mattan långsamt

Genom att höja höjden på gräsklipparen och klippa gräset mer sällan kommer fler och fler blommor att slå rot och hinna blomma och sätta frö innan det klippas. Med lite tålamod kan gräsmattan förvandlas till en riktig äng.

– Särskilt om du har en gräsmatta där marken är lite mager och du kanske redan har fått in en del blommande örter är det en bra metod, säger Inger.

Är marken näringsrik och gräset växer kraftigt behöver du göra den magrare genom att räfsa bort klipptet så att näringen förs bort. Detta kan ta ganska många år, vill du ha ett snabbare resultat kan du ta bort det översta jordlagret, fylla på med mager jord och sedan så en blandning av ängsblommor och gräs.

– Eftersom de fleråriga örterna inte blommar det första året kan man kombinera sådden med att plantera en del pluggplantor för att få blomning den första sommaren, säger Inger. ■

Tips för en mer miljövänlig gräsmatta

- **Klipp inte så ofta.** Gräsklippning är största orsaken till växthusgaser orsakade av gräsmattor. Minskad klippning och elklippare minskar gräsmattornas klimatpåverkan.
- **Klipp efter** det att blommande örter hunnit sätta frö. Det får pollinatörer och fröätande insekter att trivas. Fler blommor och högre gräs ger fler pollinering och andra insekter.
- **Öka klipphöjden.** För en äng, ängsliknande gräsmatta eller örtgräsmatta är en klipphöjd på 5–10 centimeter lagom.
- **Ta bort gräsklipp.** Tas gräsklippt bort får du en magrare och därmed blomrikare gräsmatta. Det näringsrika klippet är perfekt som gödsel i grönsaksodlingen och rabatten eller kan komposteras.
- **Vattna inte.** Gräsmattan är torktålig och behöver inte vattnas även om den gulnar. Med högre klipphöjd klarar gräsmattan också av torkan bättre.

Vill du veta mer?

- **Beställ** *En handbok: Alternativ till gräsmatta i Sverige – från teori till praktik* av Maria Ignatieva, från www.slu.se/lawn.
- **Pratensis**, www.pratensis.se

ÅRLIG SKÖTSEL. En grästrimmer med vass kniv fungerar bra som alternativ till lie eller gräsklippare.

Välj rätt verktyg

■ **Förutom gräsklippare kan lie,** slätterbalk, knivslättermaskin, röjsåg och grästrimmer med vass kniv användas för att klippa ängar och andra alternativa gräsmattor.

Vad som passar beror framför allt på hur stor ytan är. Små ytor kan även klippas med en trädgårdssax. En grästrimmer som slår av växterna med ett snöre är däremot olämplig eftersom den trasar sönder växterna på ett sätt som knivar inte gör.